

belül megháromszorozódott, ellenben Szerbiával szemben nem fejlődött, pedig senki sem fogja mondhatni, hogy a monarchia gazdaságilag másképpen bánik Romániával, mint Szerbiával. Egyáltalában Szerbiának nincs oka kereskedelmi és gazdasági téren panaszra velünk szemben. Mi az utolsó időkben csak tért veszítettünk Szerbiában. Volt idő, midőn a monarchia a felét fizette azoknak a vámoknak, melyeket más országok fizettek, és midőn ezt a kivételes bánásmódot Szerbia megszüntette, mi nem gondoltunk megtorlásra.

Később jöttek Szerbia részéről más korlátozásai a forgalomnak, s ismét nem gondoltunk megtorlásra, sőt azt mondhatjuk, hogy ami a legnagyobb panasz volt az agráriusok részéről: a kivételes elbánás Szerbiával szemben, melynél fogva egész gabonaforgalmát mint határszéli forgalmat kezeltük, megvolt a legutóbbi időkig, a nagy agráráradat idejében is. Hamis feltevés tehát, ha valaki azt hiszi, hogy gazdasági kedvezmények és előzékenységek valami politikai befolyással bírnak. Én azt hiszem, nem szükséges arra utalni, hogy Németország velünk szemben semmiféle kedvezményeket nem gyakorol, s azért a viszony köztünk a legbensőbb. Ellentétes példa ismét Románia és Szerbia. Mi semmivel sem voltunk előzékenyebbek Romániával mint Szerbiával szemben, és mégis Romániával szemben azt látjuk, hogy a politikai bizalom megerősödött napról napra, ugyanakkor, midőn azt látjuk, hogy Szerbiával, fájdalom, kevésbé tudjuk egymást megérteni. (*Igaz! Úgy van!*) ...

A továbbiakban azt fejtegeti, hogy a folyamatban levő délkelet-európai átalakulás nem gazdasági, hanem politikai jellegű. „Geográfiai helyzetünknel fogva — véli — mi a Balkánon nagyhatalom vagyunk és a Török birodalom lerokkadása után az egyetlen balkán nagyhatalom. Ennek következtében természetes vezérei vagyunk a Balkán-államoknak. Sorsuk irányítója, védőjük és támaszuk és az érdek-közösség közöttünk jóban és rosszban, semmiféle körülmények által kétségbe nem vonható. Ez alól nem vonhatják ki magukat a balkán népek, hogyha érdekeiket józanul megfontolják, és nem vonhatjuk ki magunkat mi sem ezen kötelezettség alól, hogyha nagyhatalom akarunk maradni.”

B

1912 nov. 19

Bogdanović Lucian karlócai gör.-kel. szerb patriárka és gr. Pejacsevich Tivadar horvát-szlavon delegátus felszólalása a magyarországi szerbség és a társországok lakosságának a Balkán-kérdésben elfoglalt álláspontja és a monarchia külpolitikája iránti szolidaritás tárgyában a külügyi albizottság jelentésének közösügyi bizottsági tárgyalásakor

Közösügyi Biz. Naplója, 1912, 13—14. l.

Bogdanovics Lucian: T. országos bizottság! (Halljuk! Halljuk!) Engedelmet kérek a tisztelt országos bizottságtól, hogy jelen felszólalásommal igénybe vegyem idejét és türelmét. (Halljuk! Halljuk!)

Én nem vagyok ugyan aktív politikus, és ha mégis felszólalok ez alkalomból, teszem ezt egyrészt mint a Szent István koronája alá tartozó gör.-kel. szerb egyház fejedelme és patriarkája, aki már hivatásánál fogva is hivatva van mindenütt hirdetni a békét és a keresztényi szeretetet; de teszem másrészt azért is, mert a jelenlegi külpolitikai viszonyok fontossága és nagy hordereje sem engedi, hogy azok tárgyalása alkalmával főpásztori lelkiismeretemet e rövid felszólalásom keretében meg ne nyugtassam.

Köztudomású sajnós tény az, t. országos bizottság, hogy már hosszabb idő óta véres harcok folynak a szomszéd Balkánon, patakokban folyik embertársaink vére a csatatereken és engem, őszintén bevallom, kétségbe ejt már a gondolat is, hogy a népek közötti ellentéteket valóban nem lehet másként, mint ily véres harcokkal és kegyetlenségekkel elintézni, és hogy a nemzetközi problémákat nem lehet másként megoldani.

Ez az irtózatos háború még most is tart és kérdés, mikor lesz vége, de ha ez hamarosan meg is történnék, a hírlapi közlemények szerint máris újabb bonyodalmak fenyegetik a béke létrejöttét. Van-e ezeknek a hírlapi híreknek komoly alapjuk, azt én nem tudhatom, de már a lehető háborútól való borzalmam és tisztán vallási érzületem készlet engem arra, hogy a legnagyobb őszinteséggel forduljak a t. külügyminiszter úr ő excellenciájához, akinek külpolitikájával szemben egyébként bizalommal viseltetem, hogy monarchiánk tekintélyét és életbevágó érdekeit mindig szem előtt tartva keressen és találjon módot arra, hogy a minket is érintő jelenlegi politikai bonyodalmak és vitás kérdések a háború lehető elkerülésével békés úton méltányosan megoldassanak.

Még csak egyet akarok felemlíteni és hangsúlyozni, azt ti., hogy a hazánkban lakó görögkeleti

szerb híveim, jóllehet faji és vallási viszonyuknál fogva a balkáni keresztény népek iránt testvéri rokonérzést éreznek, mégis híven és kitartóan, őseinktől öröklött legőszintébb alattvalói hűséggel és ragaszkodással viseltetnek felséges apostoli királyunk iránt, és őszintén ragaszkodnak szeretett hazánkhoz is (*Élénk helyeslés és éljenzés.*), és hogy erről az útról őket semmiféle kísértések el nem térítik. (*Élénk helyeslés és taps.*)

A költségvetést általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadom. (*Élénk helyeslés és taps.*)

Pejacsevich Tivadar gr.: T. országos bizottság! (*Halljuk! Halljuk!*) Mielőtt beszédem tulajdonképpeni tárgyára áttérnék, csak röviden akarok utalni dr. Smodalkának az osztrák delegációban tett azon kijelentésére, hogy Horvátország itt csak egy személy által van képviselve. Ezzel szemben bátor vagyok konstatálni azt, hogy Horvátországot itt a törvényben előírt számban képviselik (*Helyeslés.*), ami pedig az osztrák delegátusoknak ügyeinkbe való egyéb beavatkozását illeti (*Halljuk!*), azokra ma nem tartom szükségesnek érdemileg reflektálni, mert az erre vonatkozó nézetemet már bátor voltam a múlt szesszió alkalmával Bécsben nyilvánosan és precízen kinyilvánítani. (*Élénk helyeslés.*)

Ezek után áttérek beszédem tulajdonképpeni tárgyára. (*Halljuk!*) T. országos bizottság! Ha ma az országos bizottság horvát tagjai nevében emelek, azt nemcsak az ügy fontossága miatt teszem, hanem tekintettel azon nevezetes momentumra is, amelyben - amint az ma már nyilvánvaló - egy nagy császárságnak likvidációja megy végbe. Ha még hozzátésem, hogy Horvát- és Szlavonországok, melyeket mi itt képviselünk, legközelebbi és legközvetlenebb szomszédai azon nézőtérnek, melyen ezen nagy tragédia lejátsszódik, és hogy azok népessége faji és nyelvi rokonságban áll a Balkánon élő népekkel, úgy teljesen érthető, hogy hivatottaknak érezzük magunkat ezen vita alkalmával felszólalni. (*Halljuk! Halljuk!*)

Horvát- és Szlavonországok Magyarországgal együtt egy egész századon át hadakoztak az akkoron nagy és hatalmas Török birodalommal, és az együttesen elért siker folytán a dicsőséges „antemurale christianitatis” nevet nyerték el. Ezért nem lehet azon csodálkozni, hogy a Balkán-államok győzelme a törökök felett nálunk rokonszenvre talált, és ezen rokonszenvnek itt, azt hiszem, annál inkább adhatunk kifejezést, minthogy monarchiánk politikája mindig azon elvből indult ki, hogy a Balkán-államok függetlensége előmozdítandó és megvédelmezendő, mert az legjobban felel meg monarchiánk konzervatív érdekeinek és expanzív aspirációival szemben (*Helyeslés.*); a Balkán-szövetségnek immár az lesz a feladata elsősorban, hogy ezen célnak szolgáljon.

Hogy a Balkán-szövetségnek megjelenése a nemzetközi politika színterén és annak győzelme kiváló fontossággal bír monarchiánkra nézve, az kitűnik a tisztelt külügyminiszter úr ó excellenciájának exozéjából, amelyben többek közt azt mondja (o l v a s s a): „Készek vagyunk arra, hogy a Balkán-államok győzelmei által teremtett helyzetet a legmesszebbmenőleg tekintetbe vegyük, és így megvessük a tartós, barátságos együttérzés alapjait ez államokkal: másfelől azonban jogunk van követelni, hogy a monarchia legitim érdekei a dolgok új alakulása következtében kárt ne szenvedjenek.”

Mi ezen kijelentését a t. külügyminiszter úrnak a magunk részéről aláírjuk, és egyúttal azon reménynek adunk kifejezést, hogy a Balkán-államok ezen szövetsége, ha tartós jellegű lesz, monarchiánknak csak előnyöket hozand egyrészt, és hisszük, hogy másrészt nekik is hasznukra fog válni, nevezetesen, hogy általa Szerbiával is javulni fog viszonyunk, minek szükségét legjobban bizonyíthatja minden oly kereskedő, aki kivitellel foglalkozik.

Különbben a Balkán-szövetség garanciát nyújt az iránt, hogy a monarchia Szerbiával barátságos viszonylatba kerülhessen, mert más Szerbia a Balkán-szövetségben, mint Szerbia a Balkán-szövetségen kívül magára hagyatva. (*Igaz! Úgy van!*) A dolog természetéből folyik ugyanis, hogy a szövetségben az egyik szövetséges fél esetleges agresszív kívánalmai paralizálva lesznek a többi szövetségesek kívánalmai által úgy, hogy az egyik állam túlhajtott aspirációi szükségszerűleg összhangzásba lesznek hozandók a többi államok érdekeivel, a szeparatizmus meg fog szűnni, és ebben a körben Szerbia nem fog extratúrákat csinálhatni.

Különbben természetes, hogy a monarchia legitim érdekei minden esetben megvéendőek, amint azt a t. külügyminiszter úr exozéja egész helyesen kifejezi. Hogy mik azok a legitim érdekek, az exozé ugyan implicate nem mondja, de mégis ismeretesek a közvélemény előtt, s nagyban pertraktáltak. Mindenesetre első helyen áll itt gazdasági érdekeink biztosítása és biztosítása kereskedelmi és forgalmi útjainknak Kelet és Dél felé...

A delegációs költségvetés elfogadását ajánlja.